

Examen VMBO-KB

2021

tijdvak 1
vrijdag 21 mei
13.30 - 15.30 uur

economie CSE KB

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 39 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 50 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

De tussenbaan

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave moet je soms gebruikmaken van informatiebron 1 en 2 in de bijlage.

Moira is blij, want zij is aangenomen bij een supermarkt. Na het gesprek kreeg zij een arbeidsovereenkomst en een cao (collectieve arbeidsovereenkomst) mee. Met haar oudere zus Mimi leest ze de papieren door.

- 1p 1 Maak van onderstaande zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.

Doe het zo: Noteer de nummers (1) en (2) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.

Bij een supermarkt is sprake van verschillende functies. Moira gaat aan de slag als vakkenvuller. Dit is een ...(1)... (leidinggevende / management / uitvoerende) functie. Haar werkgever draagt belasting en sociale premies af over het loon. Moira werkt hierdoor ...(2)... (grijs / wit / zwart).

Mimi is benieuwd naar de huidige arbeidsvoorwaarden van de supermarkt. Toen zij bij dezelfde supermarkt werkte, werden de toeslagen voor avondwerk en weekendwerk net afgeschaft. Mimi: "Dat scheelde veel loon."

Mimi werkte op zaterdagavond van 18.00 uur tot 21.00 uur en op zondag van 14.00 uur tot 18.00 uur. Het uurloon van Mimi bedroeg € 4. Na de afschaffing van de toeslagen werd het uurloon € 5.

Gebruik informatiebron 1.

- 2p 2 Bereken het bedrag dat Mimi per week minder ging verdienen na afschaffing van de toeslagen en verhoging van het uurloon. Schrijf je berekening op.

In de supermarktbranche wordt vaak gewerkt met flexibele contracten (flexcontracten), meestal door jongeren in de leeftijd van 17-26 jaar. Oudere jongeren hebben liever een vast contract.

Gebruik informatiebron 2.

- 1p 3 Bereken hoeveel werkende jongeren van 17-21 jaar liever een vast contract hebben dan een flexcontract. Schrijf je berekening op.

- 1p 4 Geef een reden waarom jongeren die ouder zijn dan 26 jaar liever een vast contract aangaan met een werkgever.

Sinds kort kent de supermarkt-cao een nieuw soort baan: de tussenbaan. De tussenbaan is een arbeidscontract voor de duur van maximaal vier jaar. De werknemer met een tussenbaan krijgt € 175 per jaar extra uitbetaald op een speciale bankrekening, bedoeld voor scholing.

- 1p 5 Geef een reden waarom scholing juist voor de werknemer met een tussenbaan belangrijk is.

- 1p 6 Een tussenbaan biedt voor de supermarkt het voordeel van een flexibel contract en het voordeel van een vast contract.
→ Noem een voordeel voor de supermarkt van een vast contract voor een werknemer.

Mimi: "Ik denk dat op den duur alle vaste contracten zullen verdwijnen in de supermarktbranche. Producten zouden goedkoper kunnen worden en dat is gunstig voor de koopkracht van consumenten."

- 1p 7 Hieronder staan vijf economische verschijnselen:
- 1 Vaste contracten verdwijnen in de supermarktbranche.
 - 2 De supermarktbranche wil de nettowinst gelijk houden.
 - 3 De loonkosten in de supermarktbranche kunnen dalen.
 - 4 De verkoopprijzen in de supermarktbranche kunnen dalen.
 - 5 De koopkracht van consumenten kan toenemen.
- In welke regel staan deze verschijnselen zo dat ze de gedachtegang van Mimi juist weergeven?
- A** 1 → 2 → 3 → 4 → 5
B 1 → 2 → 4 → 3 → 5
C 1 → 3 → 2 → 4 → 5
D 1 → 3 → 4 → 2 → 5
E 1 → 4 → 2 → 3 → 5
F 1 → 4 → 3 → 2 → 5

Joris' spaarplan

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave moet je soms gebruikmaken van informatiebron 3 in de bijlage.

Joris moet rondkomen van een bijstandsuitkering en dat valt niet mee. Hij gaat graag de stad in en geeft dan gemakkelijk geld uit. Het Nibud heeft drie vuistregels opgesteld om mensen te helpen met hun financiën.



Check	wekelijks je saldo en uitgaven
Plan	je inkomsten en uitgaven
Spaar	maandelijks 10% van je inkomen

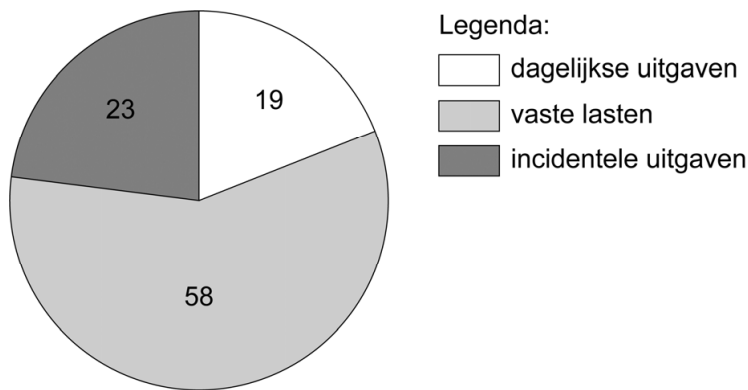
- 1p 8 Joris checkt regelmatig het saldo op zijn rekening. Vorige week had hij een debetsaldo van € 36. Deze week heeft hij met zijn pinpas voor € 39,10 aan boodschappen betaald en is zijn bijstandsuitkering van € 934 op zijn rekening gestort.
→ Bereken het nieuwe saldo van Joris na verwerking van bovenstaande gegevens. Schrijf je berekening op. Vermeld of het een debet- of een creditsaldo betreft.

Joris heeft een maandbegroting gemaakt.

Gebruik informatiebron 3.

- 1p 9 De verwachte inkomsten van Joris zijn inkomsten uit
- A arbeid.
 - B bezit.
 - C overdracht.
 - D arbeid, bezit en overdracht.

procentuele verdeling uitgaven voorbeeldbegroting Nibud



Gebruik bovenstaande grafiek en informatiebron 3.

- 1p 10 Joris: "Als ik mijn dagelijkse uitgaven vergelijk met de voorbeeldbegroting van het Nibud, kan ik nog iets bezuinigen."
→ Bereken dat Joris procentueel meer uitgeeft aan dagelijkse uitgaven dan de 19% in de voorbeeldbegroting van het Nibud. Schrijf je berekening op.
- 1p 11 Joris: "Volgens het Nibud zou ik ook meer geld moeten reserveren voor incidentele uitgaven. Maar ja, dat lukt me lang niet altijd."
→ Leg uit dat het belangrijk is dat Joris voor deze uitgaven geld reserveert.
- 2p 12 Het Nibud vindt toch dat Joris en andere mensen met lage inkomens moeten gaan sparen. Het Nibud wil dat doen door mensen meer geld te laten zetten op een spaarrekening.
→ Maak van onderstaande zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.
Doe het zo: Noteer de nummers (1), (2) en (3) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.
Als mensen geld van hun betaalrekening voor incidentele uitgaven op een spaarrekening zetten, zullen zij dit geld ...(1)... (gemakkelijker / minder gemakkelijk) uitgeven, waardoor ze ...(2)... (meer / minder) zullen gaan sparen. Er wordt dan gespaard ...(3)... (uit voorzorg / voor de renteopbrengst).

Ongemerkt kleine bedragen sparen kan met een spaarprogramma op de bankrekening ('Keep the change'). Alle bedragen die worden gepind, rondt de bank op hele euro's af naar boven. Dat extra bedrag wordt automatisch naar de spaarrekening overgemaakt.

- 2p **13** Joris gaat in een jaar twee keer per week de stad in en iedere keer drinkt hij een kop koffie (€ 2,50) in het café en koopt een broodje (€ 5,25) bij de bakker. Hij gaat één keer per week uit eten (€ 25,10). Hij pint al deze bedragen.
- Bereken welk bedrag er door deze uitgaven na een jaar op zijn spaarrekening is geboekt, als Joris mee zou doen aan het spaarprogramma 'Keep the change'. Schrijf je berekening op.

Rozen voor Polen

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave moet je soms gebruikmaken van informatiebron 4 in de bijlage.

Rozenkweker Jonne de Roos bv (uit Roosendaal) produceert rozen, die bestemd zijn voor de buitenlandse markt. Een groot deel gaat naar het Verenigd Koninkrijk (VK). In 2019 was het Verenigd Koninkrijk van plan uit de Europese Unie (EU) te stappen (de Brexit). Jonne ging alvast op zoek naar nieuwe afzetmogelijkheden.

In 2018 bedroeg de exportwaarde van haar rozen € 8.500.000.
De gemiddelde verkoopprijs van een bos rozen bedraagt € 5.

Gebruik informatiebron 4.

- 1p 14 Bereken hoeveel bossen rozen Jonne in 2018 naar het Verenigd Koninkrijk heeft geëxporteerd. Schrijf je berekening op.

Direct na de aankondiging van de Brexit, merkte Jonne een verandering in de vraag naar haar rozen, doordat het Britse pond in waarde daalde ten opzichte van de euro.

- 1p 15 Door de waardedaling van het Britse pond, ten opzichte van de euro, veranderde de vraag naar rozen uit Nederland.
→ Maak van onderstaande zin een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.
Doe het zo: Noteer de nummers (1) en (2) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.
Door de waardedaling van het Britse pond zal de vraag naar rozen ...(1)... (dalen / stijgen), omdat de Britse consument in Britse ponden ...(2)... (meer / minder) moet betalen voor een bos rozen uit Nederland.

bericht op nu.nl:

De afgelopen jaren kende de Poolse economie een sterke groei en er wordt verwacht dat deze groei de komende jaren zal doorzetten. Het inkomen per hoofd van de bevolking steeg ook fors. De groei was mede te danken aan buitenlandse bedrijven die zich hebben gevestigd in Polen.

Jonne de Roos ziet deze economische groei als een mogelijkheid om haar rozen ook te gaan exporteren naar Polen. Jonne: “Nederland en mijn bedrijf kunnen profiteren van de economische groei in Polen.”

- 1p **16** Hieronder staan drie economische verschijnselen:
- 1 De koopkracht in Polen stijgt.
 - 2 De productie in Nederland stijgt.
 - 3 De vraag naar Nederlandse producten stijgt.
- In welke regel staan deze verschijnselen zo dat een logische gedachtegang ontstaat?
- A** economische groei in Polen → 1 → 2 → 3 → economische groei in Nederland
- B** economische groei in Polen → 1 → 3 → 2 → economische groei in Nederland
- C** economische groei in Polen → 2 → 1 → 3 → economische groei in Nederland
- D** economische groei in Polen → 2 → 3 → 1 → economische groei in Nederland
- E** economische groei in Polen → 3 → 1 → 2 → economische groei in Nederland
- F** economische groei in Polen → 3 → 2 → 1 → economische groei in Nederland
- 2p **17** Jonne de Roos ziet de exportmogelijkheden naar Polen rooskleurig in.
→ Maak van onderstaande zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.
- Doe het zo: Noteer de nummers (1), (2) en (3) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.*
- De export naar Polen kent ...(1)... (geen / wel) handelsbelemmeringen, omdat het land Polen lid is van de ...(2)... (Europese Monetaire Unie / Europese Unie).
- Een voorbeeld van een handelsbelemmering is het instellen van een maximale hoeveelheid goederen die ingevoerd mag worden. Dit noemen we ...(3)... (exportsubsidies / importquota / invoerrechten).

1p **18** Jonne de Roos laat zich bij het handelsconsulaat in Polen informeren over de exportmogelijkheden voor haar bedrijf. Liść Róży van het handelsconsulaat: “Ik hoop dat Polen snel overgaat tot het invoeren van de euro.”

→ Noem een voordeel voor Jonne de Roos als Polen de nationale munt, de zloty, vervangt door de euro.

Róży adviseert Jonne de Roos om haar productie te verplaatsen naar Polen: “De grondprijzen liggen hier lager dan in Nederland. Misschien kun je daardoor in Polen wel meer winst behalen op de verkoop van rozen dan in Nederland.”

1p **19** Hieronder staan drie economische verschijnselen:

- 1 De kostprijs van een bos rozen kan dalen.
- 2 De afzet van rozen in Polen en andere landen stijgt.
- 3 De verkoopprijs van een bos rozen kan dalen.

In welke regel staan deze verschijnselen zo dat een logische gedachtegang ontstaat?

- A verplaatsing productie naar Polen → 1 → 2 → 3 → meer winst
- B verplaatsing productie naar Polen → 1 → 3 → 2 → meer winst
- C verplaatsing productie naar Polen → 2 → 1 → 3 → meer winst
- D verplaatsing productie naar Polen → 2 → 3 → 1 → meer winst
- E verplaatsing productie naar Polen → 3 → 1 → 2 → meer winst
- F verplaatsing productie naar Polen → 3 → 2 → 1 → meer winst

2p **20** “Ja, dat is dan wel zo,” zegt Jonne de Roos, “maar er zijn toch ook voordelen in Nederland als vestigingsplaats van mijn bedrijf.”

→ Noem twee economische argumenten voor Jonne de Roos om toch met haar bedrijf in Nederland te blijven.

Heineken in Mexico

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave moet je soms gebruikmaken van informatiebron 5 en 6 in de bijlage.

Heineken is een multinational met productievestigingen over de hele wereld, zo ook in Mexico. Heineken nam acht jaar geleden de Mexicaanse bierbrouwer Femsa over en verwierf zo een marktaandeel van 42%, met in Mexico maar één concurrent, Modelo.



- 1p 21 Wat wordt verstaan onder een marktaandeel?
- A de afzet van een bedrijf als percentage van de totale afzet in een bedrijfstak
 - B de afzet van een bedrijf als percentage van de totale omzet in een bedrijfstak
 - C de winst van een bedrijf als percentage van de afzet van het bedrijf
 - D de winst van een bedrijf als percentage van de omzet van het bedrijf
- 1p 22 Jarenlang heeft Heineken in Mexico geprobeerd om, naast de spotgoedkope Mexicaanse biertjes, een luxe bier te introduceren, het flesje Heineken. In 2018 is voor € 6 miljard aan bier verkocht in Mexico. Slechts 5% van dat bedrag besteden Mexicanen aan luxe bieren, zoals Heineken.
- Bereken hoeveel euro in 2018 in Mexico wordt besteed aan luxe bieren. Schrijf je berekening op.
- 1p 23 Dolf van den Brink, manager van Heineken in Mexico, vertelt dat er nu nog verlies gemaakt wordt op de verkoop van Heineken in Mexico. Dolf: “Maar als de afzet stijgt, stijgt ook de productieomvang en stijgt de winst.”
- Maak van onderstaande zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.
- Doe het zo: Noteer de nummers (1) en (2) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.*
- Wanneer de productieomvang van flesjes Heineken toeneemt kunnen de ...**(1)**... (vaste kosten / variabele kosten) in totaal gelijk blijven. De kosten per eenheid product zullen dan ...**(2)**... (dalen / gelijk blijven / stijgen).

Mexico importeert ook bier, terwijl dat veel duurder is dan het eigen Mexicaanse bier. Heineken brouwt het bier in Mexico en kan zo bezuinigen op de kosten.

Gebruik informatiebron 5.

- 1p **24** Geef een voorbeeld van kosten die in Mexico lager zijn dan in Nederland.

Gebruik informatiebron 6.

- 2p **25** Bereken in een decimaal hoeveel procent een halve liter Heineken bier duurder is dan een halve liter Mexicaans bier. Schrijf je berekening op.

Heineken verlaagt volgend jaar in Mexico de verkoopprijs van een flesje Heineken met 10%. Zij verwacht dat daardoor de huidige afzet van 500.000 flesjes Heineken toeneemt met 50%. Volgens Dolf stijgt dan de omzet.

Gebruik informatiebron 6.

- 2p **26** Bereken de verandering van de omzet in het volgende jaar. Schrijf je berekening op.

Student & geld

Tom is na zijn eindexamen gaan studeren en op kamers gaan wonen. Er is financieel veel veranderd in zijn leven. Tom en zijn ouders kunnen de studie van Tom niet helemaal zelf betalen. Tom leent sinds het begin van zijn studie tegen 0% rente bij de overheid.

- 1p 27 Geef een reden waarom de overheid geld uitleent aan studenten tegen 0% rente in plaats van deze taak aan commerciële banken over te laten.

Tom betaalt zijn uitgaven zelf, maar zijn ouders vergoeden daarvan een deel. De gemiddelde maandelijkse inkomsten van Tom bedragen € 1.086. Dit is wat hij zelf ontvangt en wat zijn ouders hem geven bij elkaar opgeteld.

Dit krijgt Tom van zijn ouders:

waarvoor	wanneer	hoeveel
dagelijkse uitgaven	elke week	€ 42
collegegeld	één keer per jaar	€ 1.876,56
studieboeken	twee keer per jaar	€ 120

- 2p 28 Bereken hoeveel procent van zijn gemiddelde maandelijkse inkomsten Tom ontvangt van zijn ouders. Schrijf je berekening op.
- 2p 29 Tom leent meer geld dan hij nodig heeft en spaart een deel van dat geld.
→ Maak van de volgende zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.
Doe het zo: Noteer de nummers (1), (2) en (3) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.
Met lenen verplaats je koopkracht van ...(1)... (het verleden / het heden / de toekomst) naar ...(2)... (het verleden / het heden / de toekomst).
Door het geleende geld te sparen verwacht Tom een toename van zijn ...(3)... (huidige koopkracht / toekomstige koopkracht).
- 1p 30 Het geld dat Tom niet nodig heeft zet hij op een spaarrekening. Welke situatie is het meest voordelig voor Tom?
A als de te betalen rente gelijk is aan de te ontvangen rente op spaargeld
B als de te betalen rente hoger is dan de te ontvangen rente op spaargeld
C als de te betalen rente lager is dan de te ontvangen rente op spaargeld

Als Tom later een huis wil kopen heeft hij een hypotheek nodig van de bank. Kredietverstrekkers zoals banken kunnen controleren of iemand schulden heeft, voordat ze geld uitlenen.

- 1p **31** Tom moet bij de bank ook zijn studieschuld vermelden. Wat is hiervan een nadeel voor Tom?
- A** De rente die Tom ontvangt op een lening is hoger.
 - B** De rente die Tom ontvangt op een lening is lager.
 - C** Tom kan minder geld lenen bij een bank.
 - D** Tom mag meer geld lenen bij een bank.
- 1p **32** Het Nibud waarschuwt studenten voor een risico als zij meer lenen dan strikt noodzakelijk is.
- Welk risico lopen studenten als zij meer lenen dan strikt noodzakelijk is?

Rijkdom in de bodem

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave moet je soms gebruikmaken van informatiebron 7 in de bijlage.

Mongolië is een land in Noord-Azië tussen China en Rusland. Het is 40 maal groter dan Nederland en heeft 2,6 miljoen inwoners. De economie is vooral gebaseerd op veeteelt en van de beroepsbevolking werkt 42% in de landbouw. Van de export gaat 90% naar China en 5% wordt geëxporteerd naar Rusland.

Gebruik informatiebron 7.

- 1p 33 Uit welk gegeven blijkt dat Mongolië een ontwikkelingsland is?



Gebruik informatiebron 7 en bovenstaande kaart.

- 2p 34 Een heel klein deel van de export (5%) gaat naar Rusland.
→ Noem twee redenen waarom Mongolië meer naar Beijing (China) exporteert en minder naar Moskou (Rusland).

Mongolië is rijk aan bodemschatten, bijvoorbeeld steenkool. Twintig jaar geleden waren het vooral buitenlandse bedrijven die enorme bedragen investeerden in de mijnbouw om de steenkool te delven. Tegenwoordig zijn het meestal binnenlandse mijnbedrijven die de steenkool exploiteren.

- 1p 35 Noem een voordeel voor de economie van Mongolië om zelf de steenkool te exploiteren.

- 2p **36** Maak van onderstaande zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.
Doe het zo: Noteer de nummers (1) en (2) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.
De export en de import van Mongolië nemen de laatste jaren toe, waardoor er een meer ...(1)... (open / gesloten / vrije) economie ontstaat. Als de exportwaarde sneller toeneemt dan ...(2)... (de importwaarde / het nationaal inkomen / de welvaart), stijgt de exportquote van Mongolië.
- 1p **37** Mongolië behoorde in 2017 tot de 75 landen met de hoogste export ter wereld. Op de betalingsbalans van Mongolië stond een exportwaarde van \$ 4,91 miljard en het land importeerde voor \$ 3,33 miljard.
→ Bereken het saldo op de betalingsbalans van Mongolië in 2017. Was er sprake van een overschot of tekort? Schrijf je berekening op.
- Mongoolse economen verwachten dat door de exploitatie van steenkool de export eerst sterk toeneemt en later weer zal afnemen.
- 1p **38** Hieronder staan vijf economische verschijnselen.
1 Er wordt meer steenkool geëxploiteerd.
2 De waarde van de Mongoolse munt (MNT) neemt toe.
3 De vraag naar de Mongoolse munt neemt toe.
4 Het buitenland koopt meer goedkope steenkool.
5 De export van steenkool daalt.
In welke regel staan deze verschijnselen zo dat een logische gedachtegang ontstaat?
A 1 → 2 → 3 → 4 → 5
B 1 → 2 → 4 → 3 → 5
C 1 → 3 → 2 → 4 → 5
D 1 → 3 → 4 → 2 → 5
E 1 → 4 → 2 → 3 → 5
F 1 → 4 → 3 → 2 → 5
- 1p **39** In 2018 is de wereldmarktprijs van steenkool sterk gedaald. In welk geval zal de wereldmarktprijs van steenkool zeker dalen?
A De vraag naar steenkool neemt af, terwijl het aanbod van steenkool afneemt.
B De vraag naar steenkool neemt af, terwijl het aanbod van steenkool toeneemt.
C De vraag naar steenkool neemt toe, terwijl het aanbod van steenkool afneemt.
D De vraag naar steenkool neemt toe, terwijl het aanbod van steenkool toeneemt.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.